

หญ้าแฝก

"หญ้าแฝก เป็นพืชที่มีระบบรากลึก แผลกระจายลงไปในดินตรง ๆ เป็นแผงเหมือนกำแพง ช่วยกรองตะกอนดิน และรักษาหน้าดินได้ดี จึงควรนำมาศึกษาและทดลองปลูก"

"การปลูกหญ้าแฝก ปลูกเป็นแถวเดี่ยวระยะต้นห่างกัน 10 - 15 เซนติเมตร ทำให้ไม่เปลืองพื้นที่ การดูแลรักษาง่าย ควรทำการทดลองปลูกในร่องน้ำ และบนพื้นที่ลาดชันสูงให้มากเพื่อช่วยป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน"

"การปลูกหญ้าแฝก เป็นแนวคิดใหม่ อยากจะให้ปลูกโดยไม่ต้องหวังผลอะไรมากนัก แต่ผลที่ได้จะดีมาก และการปลูกไม่จำเป็นต้องไปปลูกในที่ของเกษตรกร ขอให้ปลูกกันในสถานีพัฒนาที่ดิน เพื่อเป็นแบบอย่างเพื่อคัดพันธุ์ หาพันธุ์ที่ดีไปขยายพันธุ์โดยดอก ต้องดูว่าปลูกแล้วมีพันธุ์ไหนที่ทนแล้งในหน้าแล้งยังเขียวอยู่ก็ใช้ได้ โดยขอให้ปลูกก่อนฤดูฝน จะทำให้เกษตรกรในพื้นที่ข้างเคียงเห็น"

พระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
20 กุมภาพันธ์ 2535

ลักษณะของหญ้าแฝก

มีระบบรากลึกแผ่กระจายลงไปในดินตรงๆคล้ายกำแพง ทำหน้าที่กรองตะกอนและรักษาหน้าดิน หญ้าแฝกมีชื่อสามัญเป็นภาษาอังกฤษว่า "vetivergrass" มีด้วยกัน 2 สายพันธุ์

-หญ้าแฝกดอน (*Vetiveria nemoralis* A.Camus) ได้แก่ พันธุ์ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ร้อยเอ็ด กำแพงเพชร 1 นครสวรรค์ และเลย

-หญ้าแฝกหอม (*Vetiveria zizanioides* Nash) หรือที่เรียกว่า แฝกุ่มหรือแฝกส้ม ได้แก่พันธุ์สุราษฎร์ธานี กำแพงเพชร 2 ศรีลังกา สงขลา 3 และพระราชทาน ฯลฯ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
2. เพื่อป้องกันการกัดชะการพังทลายของดิน
3. เพื่อปรับปรุงสภาพพื้นที่เสื่อมโทรม

การปลูกและดูแลรักษาหญ้าแฝก

สำหรับขั้นตอนของการปลูกหญ้าแฝก ก่อนข้างจะมีความสำคัญโดยเฉพาะการกำหนดวันที่จะปลูก เนื่องจากหญ้าแฝกจำเป็นต้องมีการเตรียมกล้าของหญ้าแฝกใหม่มีความพร้อมและสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามวิธีการปลูกโดยทั่วไปจะมีขั้นตอนดังนี้

วิธีการปลูกหญ้าแฝก

1. การเตรียมกล้าหญ้าแฝก

ใช้กล้าหญ้าแฝกที่เตรียมไว้จากการขยายพันธุ์เพื่อการปลูกลงพื้นที่ ซึ่งปกติจะใช้กล้าที่อยู่ในถุงพลาสติกขนาดเล็ก ขนาด 2 x 6 นิ้ว และมีอายุประมาณ 45-60 วัน ขนส่งกล้านำไปปักดำในพื้นที่หรือเวลาปลูก

2. การวางแผนปลูกหญ้าแฝกขวางความลาดเทของพื้นที่

การปลูกหญ้าแฝกเป็นแถวเดี่ยว ตามแนวระดับขวางความลาดเทของพื้นที่ จำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนที่ถูกต้อง เครื่องมือที่จะช่วยในการวางแผนระดับ อาจใช้กล้องส่องระดับ ไม้ไผ่ (ไม้เขาคาย) หรือไม้หลักติดสายยางระดับน้ำ โดยกำหนดค่าระยะห่างทางแนวตั้ง 2-3 เมตร

3. การเตรียมดินปลูกแนวรั้วหญ้าแฝก

เมื่อได้มีการปรับแนวที่จะปลูกหญ้าแฝก ขวางความลาดเทของพื้นที่เรียบร้อยแล้ว ก็ใช้รถไถเดินตาม อาจใช้วัวหรือควายลากไถตามแนวที่วางไว้ก็ได้ พร้อมทั้งย่อยดินให้เป็นก้อนขนาดเล็กลงพร้อมที่จะปลูกต่อไป แม้ว่าหญ้าแฝกจะเป็นพืชที่ทนทานขึ้นได้ดีแม้แต่ดินเลว หรือดินที่ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ถ้าได้มีการปรับปรุงดินตามแนวปลูก โดยก่อนปลูกคลุกดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก แล้วใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 เล็กน้อย จะช่วยแก้ไขให้หญ้าแฝกมีการเจริญเติบโตได้ดี

4. การปลูกแนวรั้วหญ้าแฝกขวางความลาดเท

เมื่อเตรียมดินแล้วเสร็จ ก็นำกล้าหญ้าแฝกซึ่งเพาะชำไว้ในถุงพลาสติกขนาดเล็ก ไปวางเรียงชิดติดกันในร่องปลูกที่เตรียมไว้ ซึ่งจะได้ระยะปลูกระหว่างต้นประมาณ 10 เซนติเมตรตลอดแถวแล้วกลบโคนให้แน่น ดูกที่ถอดออกมักจะไม่มีขีดขาดเสียหาย สามารถนำมาใช้ชำกล้าหญ้าแฝกได้อีก แต่ถ้าใช้กล้าหญ้าแฝกแบบเปลือยรากดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ให้ปลูกหลุมละ 2-3 หน่อ โดยใช้ระยะห่าง 5 เซนติเมตร

การปลูกหญ้าแฝก โดยใช้กล้าที่เพาะชำในถุงพลาสติกขนาดเล็ก จะมีการเจริญเติบโตและตั้งตัวได้รวดเร็วกว่าการปลูกกล้าเปลือยราก แต่ในสภาพพื้นที่ ๆ สูงชันในแถบภาคเหนือและภาคใต้ การนำกล้าหญ้าแฝกที่เพาะชำในถุงพลาสติกขึ้นไปปลูกจะกระทำได้อ่อนข้างลำบาก ถ้าชำ และค่าใช้จ่ายสูงมากจึงนิยมใช้หญ้าแฝกชนิดเปลือยราก ฤดูกาลที่เหมาะสมในการปลูกคือฤดูฝน โดยทั่วไปหญ้าแฝกจะตั้งตัวและแตกกอชิดติดกันเป็นแนวรั้วหญ้าแฝกที่ดี จะใช้เวลาอย่างน้อยประมาณ 3 เดือน

รูปแบบการปลูกหญ้าแฝก

การปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ

1. พื้นที่ลาดชัน

การปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ต้องปลูกเป็นแถวเดี่ยววางความลาดชันของพื้นที่เป็นช่วง ๆ แถวของหญ้าแฝกจะต้องปลูกถี่ โดยถ้าใช้กล้าแบบรากเปลือยจะปลูกระยะระหว่างต้น 5 เซนติเมตร แถวของหญ้าแฝกนี้จะเป็นกำแพงมีชีวิตช่วยชะลอความเร็วของน้ำไหลบ่าหน้าดิน และยังช่วยทำให้น้ำซึมซับลงในดินมากขึ้น

2. พื้นที่แหล่งน้ำ

2.1 อ่างเก็บน้ำ วางแนวปลูกหญ้าแฝกเป็นแถวตามระดับ 3 แถว

แถวที่ 1 ปลูกที่ระดับทางน้ำล้นหรือระดับกักเก็บน้ำจนรอบอ่าง

แถวที่ 2 ปลูกที่ระดับสูงกว่าแถวที่ 1 ตามแนวตั้ง 20 เซนติเมตร จนรอบอ่าง

แถวที่ 3 ปลูกที่ระดับต่ำกว่าแถวที่ 1 ตามแนวตั้ง 20 เซนติเมตร จนรอบอ่าง

2.2 บ่อน้ำ สระน้ำ จะต้องวางแนวปลูกหญ้าแฝกเป็นแถวตามแนวระดับ จำนวน 2 แถว

แถวที่ 1 ขอบบ่อห่างจากริมขอบบ่อประมาณ 50 เซนติเมตร

แถวที่ 2 ที่ระดับทางเข้า

2.3 คลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำ แม่น้ำลำคลอง ปลูกเป็นแถวตามแนวระดับขนานไปตามคลองส่งน้ำ หรือแม่น้ำลำคลองห่างจากริมคลองส่งน้ำหรือริมแม่น้ำลำคลอง 50 เซนติเมตร ควรปลูกเป็นแถวอย่างน้อย 3 แถว

3. พื้นที่ไหล่ถนน

การปลูกหญ้าแฝกบริเวณด้านข้างของไหล่ถนน โดยเฉพาะถนนลูกรังมักประสบปัญหาถูกน้ำกัดเซาะจนเสียหาย การวางแนวการปลูกหญ้าแฝกบริเวณด้านข้างของไหล่ถนน จะวางแนวด้านข้าง ตามแนวถนน โดยแถวแรกอยู่บนไหล่ถนนแถวถัดลงไปอยู่ต่ำกว่าไหล่ถนนประมาณ 100 เซนติเมตร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเปอร์เซ็นต์และความยาวของความลาดชันระยะห่างระหว่างต้นเช่นเดียวกับการปลูกป้องกันการชะล้างพังทลายของดินรูปแบบดังกล่าวข้างต้น

ประโยชน์ของหญ้าแฝก

หญ้าแฝกเป็นพืชมหัศจรรย์ ทุกส่วนของลำต้นสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น ต้นและใบ

1. ช่วยกรองเศษพืชและตะกอนดิน
2. ใช้ทำวัสดุคลุมหลังคา
3. ใช้ทำเชือก หมวก ตะกร้า ฯลฯ
4. ใช้เป็นวัสดุคลุมดิน
5. ใช้ทำปุ๋ยหมัก
6. ราก

7. ดูระดับน้ำและช่วยรักษาความชุ่มชื้นในดิน
8. ดูระดับแร่ธาตุและอาหาร
9. ดูระดับสารพิษ
10. ช่วยปรับปรุงสภาพดินทำให้คุณสมบัติทางกายภาพของดินดีขึ้น
11. ใช้ทำเครื่องสมุนไพรและเครื่องประติณผิว
12. ใช้กลั่นทำน้ำหอม
13. ใช้ป้องกันแมลงศัตรูพืช

